

سلام افلا

دانشکده گردشگری

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

رشته مدیریت جهانگردی گرایش برنامه ریزی و توسعه

بررسی تاثیرات گردشگری حامی فقرا

(مطالعه موردی: شبکه طلایه داران جهاد)

استاد راهنما :

دکتر علی اکبر امین بیدختی

استاد مشاور:

دکتر علی اصغر شالبافیان

دانشجو:

ندازندیان

خرداد ۱۳۹۲

تقدیم بہ

ماورع،

آنکھ آفتابِ مہرئیں اور آستانہِ قلب، عجمناہ بابرجاست

و مرکزِ غروبِ نغموں اور آواز

و دریا اور مہربانم،

ترنمِ شیریں زندگی

و سہرا و درینہ لعل.

تقدیر و تشکر

سپاس یزدان را که گام‌هایم را در مسیر دانش استوار ساخت تا پرتویی بخش زندگی‌م باشد.

برخود لازم دانسته تا مراتب قدردانی خویش را از کلیه عزیزانی که دلسوزانه مرا در مسیر تحقیق یاری نموده‌اند، به عمل آورم. از استاد گرامی جناب آقای دکتر امین بیدختی سپاسگزارم که در انجام این مهم مشفقانه راهنمایی‌های لازم را در اختیارم قرار دادند و مرا یاری نمودند. همچنین از مشاور گرامی جناب آقای دکتر شالبافیان به خاطر مساعدت‌های دلسوزانه و همیاری بی‌دریغشان که همواره مشوق بزرگی در مسیر علمی اینجانب بوده‌اند، نهایت سپاس و قدردانی را دارم.

از مادرم که مهرش امیدی برای ادامه‌ی مسیرم و مشوقی برای گام‌های سستم بود و برادر عزیزم که دست یاریش همواره پذیرای من است، سپاس گزارم.

از خانم‌ها عبدالهی، بهرامیان و خیر...هی که خواهرانه و دلسوزانه مرا همراهی کرده، لحظاتم را سرشار از امید و مهربانی کردند، صمیمانه سپاسگزارم. در انتها از کلیه دوستانی که حضورشان ودیعه‌ای الهی است و استادانی که بی‌دریغ یاریم کردند، نهایت قدردانی را به عمل می‌آورم.

چکیده

در دهه‌ی ۱۹۹۰، رویکرد نوینی تحت عنوان گردشگری حامی فقرا پا به عرصه وجود گذاشت؛ نگرشی که در آن گردشگری ابزاری برای کاهش فقر محسوب می‌شد. دیدگاه مذکور، توجه بسیاری از کشورهای در حال توسعه به خصوص آنهایی که از جاذبه‌های گردشگری بهره مند بودند را به خود جلب نمود، چرا که حامی فقرا نه تنها مبانی توسعه پایدار را در دل خود داشت که به حل معضل اساسی به نام فقر نیز کمک می‌کرد. از سوی دیگر، با مطرح شدن برنامه "گردشگری پایدار-کاهش فقر" از جانب سازمان جهانی جهانگردی، مطالعات در زمینه حامی فقرا گسترده‌تر شد. اما غالب این تحقیقات بر تاثیر گردشگری بر کاهش فقر پرداخته، تاثیر آن را بر جامعه محلی بررسی نموده‌اند. آنچه که در این میان نادیده گرفته شده، پیامدهای این نوع سفرها بر خود گردشگران است. از اینرو تحقیق حاضر برآن است تا تاثیرات سفرهای حامی فقرا را بر گردشگران بررسی نماید. تاثیرات در سه بعد نگرش به زندگی، ادراک فقر و مهارت‌های فردی و اجتماعی مورد بررسی قرار گرفته است. شبکه طلایه داران جهاد (گروهی فعال در زمینه اردوهای جهادی) به عنوان محدوده مطالعاتی در نظر گرفته شده است. پژوهش بر مبنای راهبرد از نوع توصیفی- پیمایشی بوده و داده‌ها با استفاده از دو ابزار پرسشنامه و مصاحبه گردآوری گردیده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌های حاصل از پرسشنامه نرم افزار spss و برای مصاحبه روش تم و کدگذاری دستی به کار رفته شد. نتایج نشان می‌دهد، اردوهای جهادی بر هر سه بعد نگرش به زندگی، ادراک فقر و مهارت‌های فردی و اجتماعی، تاثیر مثبت دارد. در ادامه بر آن با تحلیل داده‌های مصاحبه، ۱۶ شاخص به عنوان اثرات بر گردشگران شناسایی گردید.

واژگان کلیدی: گردشگری حامی فقرا، اردوهای جهادی، نگرش، فقر، مهارت‌های فردی و اجتماعی

فهرست مطالب

صفحه

عنوان

فصل اول: کلیات تحقیق

۲ (۱-۱) مقدمه
۳ (۲-۱) بیان مسئله
۹ (۳-۱) اهمیت و ضرورت اجرای پژوهش
۱۰ (۴-۱) اهداف پژوهش
۱۰ (۱-۴-۱) هدف اصلی
۱۰ (۲-۴-۱) اهداف فرعی
۱۰ (۵-۱) سوال های تحقیق
۱۰ (۱-۵-۱) سوال اصلی
۱۰ (۲-۵-۱) سوال های فرعی
۱۱ (۶-۱) فرضیه های پژوهش
۱۱ (۱-۶-۱) فرضیه اصلی
۱۱ (۲-۶-۱) فرضیه های فرعی
۱۲ (۷-۱) قلمرو تحقیق
۱۲ (۱-۷-۱) قلمرو مکانی
۱۲ (۲-۷-۱) قلمرو زمانی
۱۲ (۸-۱) تعریف واژگان کلیدی
۱۲ (۱-۸-۱) تعریف اردوهای جهادی
۱۲ (۲-۸-۱) تعریف عملیاتی اردوهای جهادی
۱۳ (۳-۸-۱) تعریف نگرش
۱۴ (۴-۸-۱) تعریف عملیاتی نگرش
۱۵ (۵-۸-۱) تعریف فقر
۱۵ (۶-۸-۱) تعریف عملیاتی فقر
۱۶ (۷-۸-۱) تعریف مهارت های اجتماعی و مهارت های فردی
۱۶ (۸-۸-۱) تعریف عملیاتی مهارت های اجتماعی و مهارت های فردی

فصل دوم: مبانی نظری و ادبیات تحقیق

۱۸ (۱-۲) مقدمه
۱۹ (۲-۲) گردشگری حامی فقرا
۱۹ (۱-۲-۲) تبیین رویکرد حامی فقرا
۲۷ (۲-۲-۲) گزارش های حامی فقرا
۲۸ (۱-۲-۲-۲) گزارشات ارزیابی گردشگری حامی فقرا
۳۴ (۳-۲-۲) برنامه گردشگری پایدار - کاهش فقر (استپ)
۴۰ (۳-۲) پیشینه گردشگری حامی فقرا
۴۰ (۱-۳-۲) پیشینه در داخل کشور
۴۴ (۲-۳-۲) پیشینه در خارج از کشور
۵۳ (۴-۲) اردوهای جهادی
۵۴ (۱-۴-۲) مفهوم اردوهای جهادی
۵۶ (۲-۴-۲) اهداف اردوهای جهادی
۵۸ (۳-۴-۲) اثرات اردوهای جهادی به عنوان گردشگری حامی فقرا
۶۰ (۵-۲) شبکه طلایه داران جهاد
۶۱ (۱-۵-۲) اهداف
۶۴ (۲-۵-۲) ساختار
۶۶ (۶-۲) جمع بندی تحقیقات انجام شده

فصل سوم: روش تحقیق

۶۸ (۱-۳) مقدمه
۶۸ (۲-۳) روش تحقیق
۶۹ (۳-۳) جامعه آماری
۶۹ (۱-۳-۳) روش نمونه گیری و نمونه مورد مطالعه
۶۹ (۲-۳-۳) حجم نمونه
۶۹ (۴-۳) روش گردآوری اطلاعات و داده ها
۷۰ (۵-۳) مشکلات و تنگناهای احتمالی

۷۰ ابزار اندازه گیری (۶-۳)
۷۰ پرسشنامه (۱-۶-۳)
۷۲ مصاحبه (۲-۶-۳)
۷۳ آزمون ابزار (۷-۳)
۷۳ آزمون روایی (۱-۷-۳)
۷۴ آزمون پایایی (۲-۷-۳)
۷۵ روش تجزیه و تحلیل داده ها (۸-۳)
۷۵ مراحل اجرای تحقیق (۹-۳)

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

۷۸ مقدمه (۱-۴)
۷۸ تحلیل پرسشنامه (۲-۴)
۷۹ تحلیل توصیفی یافته‌های تحقیق (۱-۲-۴)
۸۰ ویژگی‌های جمعیت‌شناختی پاسخ‌دهندگان (۱-۱-۲-۴)
۸۰ توزیع فراوانی مربوط به جنسیت پاسخ‌دهندگان (۱-۱-۲-۴)
۸۰ توزیع فراوانی مربوط به سن (۲-۱-۲-۴)
۸۲ توزیع فراوانی مربوط به تحصیلات (۳-۱-۲-۴)
۸۲ توزیع فراوانی مربوط به تعداد دفعات حضور در اردوهای جهادی (۴-۱-۲-۴)
۸۴ توزیع فراوانی مربوط به زمان حضور در اردوهای جهادی (۵-۱-۲-۴)
۸۵ توزیع فراوانی مربوط به تعداد و زمان حضور در اردوهای جهادی به طور همزمان (۶-۱-۲-۴)
۸۶ توزیع فراوانی مربوط به تمایل به تکرار سفر (۷-۱-۲-۴)
۸۷ فراوانی سوالات پرسشنامه (۲-۱-۲-۴)
۸۷ فراوانی سوالات مرتبط با ادراک فقر (۱-۲-۲-۴)
۸۷ فراوانی سوالات مرتبط با نگرش به زندگی (۲-۲-۲-۴)
۸۸ فراوانی سوالات مرتبط با مهارت‌های فردی و اجتماعی (۳-۲-۲-۴)
۹۰ تحلیل استنباطی یافته‌های تحقیق (۲-۲-۴)
۹۰ بررسی فرضیات (۱-۲-۲-۴)
۹۰ بررسی فرضیه فرعی اول (۱-۱-۲-۲-۴)
۹۱ بررسی تاثیر اردوهای جهادی بر ادراک فقر (۱-۱-۲-۲-۴)
۹۲ بررسی فرضیه فرعی دوم (۲-۱-۲-۲-۴)
۹۲ بررسی تاثیر اردوهای جهادی بر نگرش به زندگی (۱-۲-۱-۲-۲-۴)

۹۲ بررسی فرضیه فرعی سوم (۳-۱-۲-۲-۴)
۹۴ بررسی تاثیر اردوهای جهادی بر مهارت‌های فردی و اجتماعی (۱-۳-۱-۲-۲-۴)
۹۵ بررسی فرضیه اصلی (۴-۱-۲-۲-۴)
۹۵ تحلیل مصاحبه (۳-۴)
۹۶ مراحل انجام تحلیل تم (۱-۳-۴)
۹۸ تجزیه و تحلیل داده‌های مصاحبه با استفاده از تحلیل تم (۲-۳-۴)
۹۸ تم اول: نگرش به زندگی (۱-۲-۳-۴)
۱۰۲ تم دوم: نگرش به فقر (۲-۲-۳-۴)
۱۰۳ تم سوم: مهارت فردی و اجتماعی (۳-۲-۳-۴)
۱۰۶ خلاصه نتایج (۴-۴)

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

۱۱۰ مقدمه (۱-۵)
۱۱۰ خلاصه تحقیق (۲-۵)
۱۱۴ پاسخ سوالات تحقیق (۳-۵)
۱۲۰ بحث و نتیجه‌گیری (۵-۵)
۱۲۳ پیشنهادات کاربردی تحقیق (۶-۵)
۱۲۴ محدودیت های تحقیق (۷-۵)
۱۲۴ پیشنهادات برای تحقیقات آتی (۸-۵)
۱۲۶ منابع و ماخذ
۱۲۶ منابع فارسی
۱۲۹ منابع انگلیسی
۱۳۶ پیوست‌ها
۱۳۶ پیوست اول: پرسشنامه
۱۳۹ پیوست دوم: جداول و خروجی‌های SPSS16.0

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۲۶	جدول (۱-۲). اصول پیگیری کاهش فقر از طریق گردشگری
۳۳	جدول (۲-۲). خلاصه گزارشات حامی فقرا
۳۶	جدول (۳-۲). اسامی شرکای برنامه استپ
۷۱	جدول (۱-۳). فرضیات و سوالات
۷۴	جدول (۲-۳). آلفای کرونباخ
۷۹	جدول (۱-۴). امتیازدهی طیف لیکرت
۷۹	جدول (۲-۴). تفکیک سوالات براساس متغیرهای اصلی
۸۰	جدول (۳-۴). توزیع فراوانی مربوط به جنسیت
۸۱	جدول (۴-۴). توزیع فراوانی مربوط به سن
۸۲	جدول (۵-۴). توزیع فراوانی مربوط به تحصیلات
۸۳	جدول (۶-۴). توزیع فراوانی مربوط به تعداد دفعات شرکت در اردوها
۸۳	جدول (۷-۴). توزیع فراوانی مربوط به تعداد دفعات شرکت در اردوها برحسب درصد و تعداد
۸۴	جدول (۸-۴). توزیع فراوانی مربوط به زمان حضور در اردوهای جهادی
۸۶	جدول (۹-۴). توزیع فراوانی مربوط به تعداد و زمان حضور در اردوهای جهادی به طور همزمان
۸۶	جدول (۱۰-۴). توزیع فراوانی مربوط به تمایل به تکرار سفر
۸۷	جدول (۱۱-۴). فراوانی سوالات مرتبط با ادراک فقر
۸۸	جدول (۱۲-۴). فراوانی سوالات مرتبط با نگرش به زندگی
۸۹	جدول (۱۳-۴). فراوانی سوالات مرتبط با نگرش به زندگی
۹۱	جدول (۱۴-۴). آمار توصیفی آزمون میانگین یک جامعه برای متغیر ادراک فقر
۹۱	جدول (۱۵-۴). نتایج آزمون میانگین یک جامعه برای متغیر ادراک فقر
۹۲	جدول (۱۶-۴). آمار توصیفی آزمون میانگین یک جامعه برای متغیر نگرش به زندگی

- جدول (۴-۱۷). نتایج آزمون میانگین یک جامعه برای متغیر نگرش به زندگی ۹۳
- جدول (۴-۱۸). آمار توصیفی آزمون میانگین یک جامعه برای متغیر مهارت‌های اجتماعی و فردی ۹۴
- جدول (۴-۱۹). نتایج آزمون میانگین یک جامعه برای متغیر مهارت‌های اجتماعی و فردی ۹۴
- جدول (۴-۲۰). تم ۱: نگرش به زندگی ۹۸
- جدول (۴-۲۱). تم ۲: نگرش به فقر ۱۰۲
- جدول (۴-۲۲). تم ۳: مهارت‌های فردی و اجتماعی ۱۰۳
- جدول (۴-۲۳). جدول خلاصه نتایج ۱۰۷
- جدول (۵-۱). تم ها و شاخص های استخراج شده از مصاحبه ها ۱۱۳

فهرست اشکال و نمودارها

صفحه	عنوان
۷۶	شکل (۱-۳). مراحل انجام تحقیق
۸۰	نمودار (۱-۴). توزیع فراوانی مربوط به جنسیت
۸۱	نمودار (۲-۴). توزیع فراوانی مربوط به سن
۸۲	نمودار (۳-۴). توزیع فراوانی مربوط به تحصیلات
۸۵	نمودار (۴-۴). توزیع فراوانی مربوط به زمان حضور در اردوهای جهادی

فصل اول:

کلیات تحقیق

فصل اول

کلیات تحقیق

۱-۱) مقدمه

میلیون‌ها نفر از فقرا در مکان‌هایی که مقصد گردشگری هستند، زندگی می‌کنند (اشلی وهمکاران، ۲۰۰۲، ص ۱). این در حالی است که بخش عمده‌ای از درآمدهای حاصل از گردشگری در محل مورد بازدید خرج نمی‌شود، بلکه این منافع به خود کشورهای توسعه‌یافته (کشورهای مبدا) باز می‌گردد. در جهت حل این مشکل، یونسکو به همراهی سازمان ملل، سازمان‌های مردم‌نهاد و دولتی محلی، استراتژی‌های حامی فقرا را که به دنبال ایجاد فرصت‌های شغلی برای یکپارچگی اجتماعی و اقتصادی هرچه بهتر جمعیت‌های محلی هستند، شکل دادند (رابینسون و پیکارد، ۲۰۰۶، ص ۷). لذا روند تازه‌ای با نام حامی فقرا در گردشگری شکل گرفت. این امر سبب شد تا بسیاری از کشورها به خصوص کشورهای در حال توسعه به بررسی اثرات گردشگری بر قشر محروم پرداخته، در این راستا مقالات و گزارش‌هایی را منتشر نمایند. اما غالب این گزارشات بر پیامدهای گردشگری بر مقصد تمرکز داشته و تاثیر آن بر گردشگران را در نظر نگرفته‌اند. لذا محقق در پی آن است تا تاثیر اردوهای جهادی به عنوان مصداقی از گردشگری حامی فقرا را بر خود گردشگران بررسی نماید. در این راستا فصل حاضر به بررسی کلیاتی از تحقیق از جمله: بیان مسئله، سوالات، فرضیات، قلمرو و

اهمیت و ضرورت تحقیق پرداخته است.

۱-۲) بیان مسئله

علی رغم تلاش‌های زیادی که در جهت حذف و ریشه کنی فقر در جهان صورت گرفته نتایج چندان قابل توجهی از آن گرفته نشده است. به استناد آمارهای ارائه شده از سوی UNDP دهه ۱۹۹۰ دهه یاس و ناامیدی بود. در حال حاضر ۵۴ کشور نسبت به سال ۱۹۹۰ فقیرتر شده‌اند. درآمد ۵۷ درصد فقیرترین افراد جهان به اندازه یک درصد ثروتمندترین افراد جهان می‌باشد. این مسئله موجب گردیده است که در قرن جدید تعهد و تضمین بی‌سابقه‌ای برای رهایی از فقر در جهان آغاز شود (غفرانی و دیگران، ۱۳۸۲، ص ۲۱). در این میان بسیاری از کشورها گردشگری را ابزاری مفید برای رهایی از چنگال فقر دانسته‌اند. این امر باعث شده تا رویکرد جدیدی در گردشگری با نام "گردشگری حامی فقرا" شکل بگیرد. این نوع از گردشگری در پی فراهم آوردن مزایایی ویژه برای فقرا است که ممکن است اقتصادی، اجتماعی، زیست محیطی و یافرنگی باشد (صادقی جقه، ۱۳۸۵، ص ۸۳). به عبارتی مزایای حاصل از گردشگری به سمت قشر فقیر جامعه هدایت می‌شود. تقسیم بندی که برای این نوع از گردشگری در نظر می‌گیرند به شرح زیر می‌باشد:

۱) تورهایی که به بهبود درک گردشگران از موضوع فقر می‌انجامد:

در این تورها پیش از بازدید، تصویر از این مناطق برخوردارهای خصمانه، کابوس موادمخدر، زندگی متمرکز بر محور خرافات، ستیزهای قبیله‌ای، شرارت و جنایت است. اما پس از بازدید به شناخت ابعاد محرومیت‌های اقتصادی و اجتماعی که مشخصه اصلی این گونه مناطق است تغییر خواهد یافت. تجربه‌های ناخوشایند ناشی از اختلافات فاحش طبقات اجتماعی، تهیدستی و بی‌ثباتی سیاسی بخشی از تجارب این تورها محسوب می‌شود که می‌تواند به درک عمیق‌تر از عدالت و

نابرابری‌های اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی منجر شود. اهمیت این شناخت محیط و فرهنگ فقر از آنجایی است که تجاری که فرد از محیط کسب می‌کند، ارتباط و تعاملی که با محیط دارد، رشد و شکل‌گیری شخصیت او را تحت تاثیر قرار می‌دهد (حیدری، ۱۳۸۹، ص ۲۶). این همان رویکردی است که بر تاثیرات فرهنگی گردشگری و شناخت فرهنگ جامعه محلی تاکید بیشتری دارد. موضوعات اصلی گردشگری قرن ۲۱م اذعان می‌دارند که "گردشگری بدون فرهنگ وجود نخواهد داشت"، چرا که فرهنگ یکی از انگیزه‌های اصلی جابه‌جایی مردم است و در هر نوعی از گردشگری یک سری آثار فرهنگی را چه بر گردشگر و چه بر میزبان بر جای می‌گذارد. حتی می‌توان گفت، فرهنگ با رویکردها و محورهای جامعش خود را به عنوان یک جایگاه مناسب برای مطالعه گردشگری معرفی می‌کند و این سیستم یکدست می‌تواند عملکردها و ساختارها گردشگری جامعه جهانی امروز و فردا را تشریح کند (جعفری، ۱۹۹۶).

۲) تورهایی که در آن میزبان به بیان داستان‌های ظلم و ستم گذشته وارد شده بر آن‌ها می‌پردازد :
در بسیاری از کشورها جمعیت بومی و گروه‌های دیگر بر مبنای نژاد، قومیت و یا اعتقاداتشان تحت ستم بوده‌اند. یکی از راه‌هایی که مردم ستم‌دیده، درگیر بخش گردشگری شده‌اند عرضه تورهایی میراث تاریخی است. این تورها موجب درک عمیق‌تر گردشگران از حقوق بشر و موضوعات عدالت خواهانه می‌شود و در عین حال برای مردم محلی نیز فرصت بیرون ریختن عقده‌ها، بازگویی قصه رنج‌های گذشته و بازنگری رفتارهایشان فراهم می‌شود.

۳) کار داوطلبانه گردشگران:

بسیاری از گردشگران مایلند در طول بازدید خود به جای استراحت و یا چشم دوختن به مناظر دلنواز طبیعی، ضمن برخورداری از هوای خوش، سکوت و دوری از هیاهوهای معمول کار و

زندگی روزمره و تعامل با دیگران، به صورت داوطلبانه و اختیاری فعالیتی ارزشمند برای جامعه میزبان ویا موثر برای حفظ محیط زیست انجام دهند که شامل کار داوطلبانه و اختیاری گردشگران می شود (ضرغام، ۱۳۸۴).

در ایران نیز در سال های اخیر حرکتی به نام اردوهای جهادی شکل گرفته که هر سه معیار بالا را داراست:

۱) مسافران به مناطق محروم رفته و از نزدیک با صحنه های فقر آشنا می شوند و محرومیت را لمس می کنند.

۲) پای در دو دل قشر فقیر نشسته و همدم داستان رنج این عزیزان می شوند.

۳) داوطلبانه مسافتی را برای کمک به انسان هایی که دنبال دست یاری گری هستند، طی می کنند.

بعد از تاکید مقام معظم رهبری در سال ۱۳۷۹ و پیام تشکیل بسیج سازندگی ابتکار تازه شکل گرفت تا گروه های دانشجویی و دانش آموزی به مناطق محروم اعزام شود. این گروه ها تحت عنوان اردوهای جهادی به منظور کمک داوطلبانه به مردم این مناطق، اعزام می شوند. در حال حاضر در کشور ما بیش از ۶۰۰ گروه جهادی با عناوین متفاوتی فعالیت می کنند: بخشی تحت عنوان دانشجویی، بخشی مستقل، بخشی گروه های خود جوش، بخشی از طریق گروه های محلات و عده ای تحت عنوان موسسه های مردم نهاد. جهادی حرکتی است با ماهیت کاملا فرهنگی که- در برخی موارد با مباحث عمرانی شناخته می شود- و در آن مباحث سازندگی و عمرانی، درمانی، فرهنگی برای اهالی پیگیری می شود و این کارها انجام نمی شود مگر با کمک ادارات مختلف. اداراتی که در جهادی به برگزاری آن کمک می کنند به ترتیب اولویت عبارتند از:

۱. استانداری (کمیته مناطق محروم و معاونت عمرانی، فرمانداری، بخشداری): وظیفه اصلی آنها تامین مخارج هزینه های عمرانی برای پروژه های موجود در استان می باشد. چون وظیفه اصلی

محرومیت زدایی بر عهده استانداری می‌باشد. همچنین هماهنگی‌هایی جهت محل اسکان، ماشین در اختیار برای مسافرت، اطلاعات جمعیتی منطقه و ترکیب آنان نقش مهمی دارند.

۲. وزارت علوم، تحقیقات و فناوری (مراکز دانشگاهی): وظیفه اصلی این وزارتخانه تامین نیروی کار و همچنین تامین هزینه‌های برگزاری اردو می‌باشد.

۳. سپاه پاسداران انقلاب اسلامی (بسیج سازندگی، بسیج دانشجویی): این ارگان هم در هزینه‌های خود مسافرت و همچنین هزینه‌های پروژه‌های عمرانی و پروژه‌های فرهنگی کمک می‌نماید.

۴. کمیته امداد امام خمینی (معاونت عمرانی): این سازمان برای پروژه‌هایی که برای مددجویان باشد کمک می‌نماید و همچنین افراد مستحق را برای کمک به آنان معرفی می‌نماید. بعلاوه در سفر-های پیش قراولی که برای شناسایی مناطق محروم انجام می‌شود، بیشترین کمک را انجام می‌دهند.

این اردوها افراد جهادگر را با فقر و مفهوم آن آشنا می‌سازد، آن‌ها را بر آن می‌دارد تا قصه و غصه مردم فقیر را شنیده و داوطلبانه به یاری این عزیزان بشتابند. بنابراین طبق چارچوب تعریف شده برای گردشگری حامی فقرا، اردوهای جهادی نیز جزئی از این رویکرد خاص از گردشگری محسوب می‌شود.

اما به منظور بیان ضرورت مطالعه این موضوع باید مروری بر روند مطالعاتی گردشگری داشته

باشیم:

بعد از جنگ جهانی توجه کشورها به سمت صنعت گردشگری جلب شد. در این زمان گردشگری عاملی برای رشد اقتصادی در نظر گرفته می‌شد و تنها منافع اقتصادی حاصل از گردشگری مدنظر بود. به طوری که در دهه‌ی ۱۹۶۰ جایگاه اصلی گردشگری در انحصار اقتصاد دانان قرار داشت. در این مرحله از توسعه، گردشگری، محدوده‌ای انحصاری بواسطه علم اقتصاد و تجارت محسوب می‌شد لذا تحقیقات و آموزش هم تحت سیطره این رشته (علم اقتصاد) مشخص

قرار داشت (آرونیز و جرنیکس، ۱۹۹۱). بنابراین در ابتدا بررسی‌های گردشگری تنها به ابعاد اقتصادی آن پرداخته و ابعاد دیگر گردشگری را مدنظر قرار نمی‌دانند. از معایب رویکرد اقتصادی این است که از تاثیرات غیر اقتصادی گردشگری غافل شده و معمولاً در آن به ابعاد محیطی، فرهنگی، روانشناختی، اجتماعی و انسان‌شناختی توجه کافی نمی‌شود (گلدنبرو ریچی، ۲۰۰۹، ص ۲۳). اما باید در نظر داشت که نقش صنعت مسافرت و جهانگردی بسیار بیشتر از رشد اقتصادی و اشتغال‌زایی، در سطح جهانی اهمیت دارد (اعرابی و پارسائیان، ۱۳۷۷). مروری بر گذشته نشان می‌دهد که برداشت‌های اولیه و حتی متدوال از گردشگری - گردشگری به عنوان یک صنعت، یک تجارت، یک کسب و کار - این برداشت از موضوع گردشگری را شکل داده است (دیدگاه اقتصادی). تلاش‌های اقتصادی این ابر صنعت و مطالعه پتانسیل‌های آن بی‌شک نقش حیاتی در تبدیل گردشگری به یک فرصت اقتصادی برای کشورهای در حال توسعه و توسعه یافته داشته است. اما بی‌تردید این دید تک بعدی و متمرکز بر بعد اقتصادی گردشگری و اصل متعارف عرضه - تقاضا تمامی برداشت‌ها در مورد خود گردشگری و دیگر ابعاد مفهومی و عملیاتی را آن محدود می‌سازد. برای مثال وقتی که فرهنگ از جنبه عرضه و تقاضا دیده می‌شود، نقش آن در حد یک محصول یعنی یک جاذبه که بر انتخاب مقصد اثر می‌گذارد پایین می‌آید، جایی که گردشگر بسته تجاربتش را مصرف می‌کند، جایی که محصول فرهنگ به واسطه خواسته‌های بازار شکل می‌گیرد، جایی که روح و جسم جامعه مورد بازدید در آن تصور گردشگر محصور شده است و جایی که طرف عرضه میزبان با طرف تقاضا گردشگر تعامل دارد. اما حتی این دیدگاه به شدت مبتنی بر عرضه - تقاضا نیز نشان می‌دهد که گردشگری فراتر از یک فعالیت اقتصادی است. گردشگری، آنچنان که مطالعات اخیر در مورد عملکردها و ساختار پیچیده داخلی و خارجی آن نشان می‌دهد، بیشتر و مهم تر از همه یک پدیده اجتماعی - فرهنگی محور با ابعاد مختلف و آثار پنهانی است که علم اقتصاد تنها یک بعد آن است. بنابراین، برای گسترش این پوشش، گردشگری باید از قید مرزهای سنتی اقتصادی رهایی یابد تا به یک سیستم بزرگتر واگذار

شود (جعفری، ۱۹۹۶). در دهه‌ی ۱۹۷۰ تأثیرات منفی و همین‌طور مثبت گردشگری مورد تأکید قرار گرفت به خصوص از جنبه‌ی محیطی آن (آرونیز و جرنیکس، ۱۹۹۱) و کم‌کم علاوه بر جنبه‌ی اقتصادی به ابعاد و آثار دیگر گردشگری نیز پرداخته و مفهوم تازه‌ای به نام توسعه پایدار گردشگری شکل گرفت. این مفهوم انشعاب منطقی از مفهوم در هم آمیزی تأثیرات و ملاحظات محیطی و اجتماعی و تحلیل آن‌ها در فرآیند برنامه‌ریزی است (ضرغام، ۱۳۸۹). بنابراین در این دوران به آثار غیر اقتصادی گردشگری نیز پرداخته شد. اما تمرکز غالب این تحقیقات بر آثار گردشگری بر جامعه محلی بود، این در حالی است که گردشگری یک رابطه‌ی دو سوی میان جامعه محلی و گردشگران محسوب می‌شود و تجارب سفر همانطور که تأثیرات عمیقی بر جامعه دارد، بر گردشگر نیز اثر می‌گذارد؛ به خاطر اینکه تجارب اغلب در میان برجسته‌ترین خاطرات موثر بر زندگی مسافر جای دارد (گلدنر و ریچی، ۲۰۰۹، ص ۳۰۴). بنابراین در تحقیقات گردشگری به آثار سفر بر خود گردشگران کمتر پرداخته شده است یا اگر بررسی صورت گرفته به دنبال بررسی رضایت گردشگری بوده است تا از این طریق به مطالعه امکان تکرار سفر پرداخته شود. به عبارت دیگر بررسی‌های انجام شده در مورد گردشگران صرفاً به جنبه‌های اقتصادی و روند بازار توجه داشته و از آثار اجتماعی و فرهنگی سفر بر گردشگر غافل شده‌اند. اما اهمیت این آثار زمانی آشکارتر خواهد شد که ما به این موضوع توجه داشته باشیم که گردشگر به عنوان عنصری اصلی در مجموعه سیستم گردشگری خود در حال تکوین است، گردشگران از حالت انفعالی و گذران صرف اوقات فراغت خارج شده و کنجکاوانه قصد سفر می‌کنند و در جستجوی سفر هستند (رنجبریان و زاهدی، ۱۳۸۷). در اینجاست که توجه گردشگری به سمت متغیرهای رفتاری و روانشناختی تمایل می‌یابد (همان) و بررسی اثرات سفر بر نگرش افراد مطرح می‌شود.

چنین مسئله‌ای در ارتباط با گردشگری حامی فقرا ارزشی دو چندان دارد؛ چرا که در رویکرد

مذکور آثار اجتماعی و فرهنگی از نقشی پررنگ‌تر از سایر رویکردهای گردشگری برخوردار است.